
HRVATSKO DRUŠTVO ZA FIZIKALNU I REHABILITACIJSKU MEDICINU HRVATSKOG LIJEČNIČKOG ZBORA U SEKCIJI I ODBORU ZA FIZIKALNU I REHABILITACIJSKU MEDICINU EUROPSKE UNIJE MEDICINSKIH SPECIJALISTA OD HRVATSKE SAMOSTALNOSTI DO DANAS

CROATIAN SOCIETY OF PHYSICAL AND REHABILITATION
MEDICINE OF THE CROATIAN MEDICAL ASSOCIATION IN
SECTION AND BOARD OF PHYSICAL AND REHABILITATION
MEDICINE OF THE EUROPEAN UNION OF MEDICAL
SPECIALISTS, FROM CROATIAN INDEPENDENCE UNTIL
TODAY

Saša Moslavac¹

¹ Služba za produženo liječenje i palijativnu skrb Novi Marof, Opća bolnica Varaždin, Hrvatska
Post-acute and Palliative Care Department Novi Marof, General Hospital Varaždin, Croatia

Adresa autora:

prim. dr. sc. Saša Moslavac, dr. med.

Služba za produženo liječenje i palijativnu skrb Novi Marof, Opća bolnica Varaždin, Hrvatska

Post-acute and Palliative Care Department Novi Marof, General Hospital Varaždin, Croatia

Mail: sasa.moslavac@yahoo.com

Primljeno: 10. 3. 2023. g.

Prihvaćeno: 20. 3. 2023. g.

Sažetak

U članku se navodi kratki povijesni prikaz značenja Sekcije i Odbora za Fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu Europske unije medicinskih specijalista kao dominantnog predstavnika europskih specijalista Fizikalne i rehabilitacijske medicine, te uloga Hrvatske, koja je kroz Hrvatsko društvo za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu Hrvatskog liječničkog zbora i rad delegata značajno doprinijela međunarodnom jačanju i organizaciji struke. Djelovanje je bilo dvosmjerno, uz brojne pozitivne pomake u polju Fizikalne i rehabilitacijske medicine na europskoj kao i nacionalnoj razini: hrvatska je strana kontinuiranim radom postala pouzdan europski partner, u mnogočemu i avangarda;

istovremeno koristeći europska iskustva i mehanizme za napredak nacionalnog profesionalnog i kliničkog rada.

Ključne riječi: fizikalna i rehabilitacijska medicina, međunarodna aktivnost

Summary

The article provides a brief historical overview of the significance of the Section and Board of Physical and Rehabilitation Medicine of The European Union of Medical Specialists as the most prominent representative of European specialists in Physical and Rehabilitation Medicine, and the role of Croatia, which has, through the Croatian Society of Physical and Rehabilitation Medicine of the Croatian Medical Association and the work of delegates, significantly contributed to the international strengthening and organization of the profession. The action was two-way with numerous positive developments in the field of Physical and Rehabilitation Medicine at the European as well as at the national level: the Croatian side, through continuous work, became a reliable European partner, in many respects the vanguard; at the same time utilizing European experiences and mechanisms for the advancement of national professional and clinical work.

Keywords: Physical and Rehabilitation Medicine, international activity

Europska unija medicinskih specijalista (UEMS)

Europska unija medicinskih specijalista (The European Union of Medical Specialists - UEMS) najstarija je medicinska organizacija Europe, koja je 2018. g. proslavila 60. obljetnicu postojanja, s članstvom 41 države, koje predstavljaju nacionalna društva specijalista u državama članicama Europske unije (EU) i pridruženim državama. Vodeće tijelo UEMS-a je Vijeće s predstavnicima 43 specijalističke Sekcije i njihovih Odbora, te po dva delegata koji izravno predstavljaju asocijaciju, koja je članica iz svake pojedine zemlje („predstavnicima zemalja članica“). U Hrvatskoj je to Hrvatski liječnički zbor (HLZ), koji ima svoje predstavnike u Vijeću, voditelja delegacije i samog predsjednika HLZ-a.

Sekcija i Odbor Fizikalne i rehabilitacijske medicine (FRM) jedna je od njih. UEMS predstavlja više od 1,6 milijuna specijalista u Europi i stoga kompetentno surađuje s Europskom komisijom i Europskim parlamentom, te ostalim europskim medicinskim i znanstvenim organizacijama i društvima.

UEMS postavlja standarde kvalitete zdravstvene prakse, koji se prenose na institucije EU-a i države članice, potičući ih na njihovu implementaciju (1). UEMS osnažuje specijaliste međusobnom suradnjom, predstavlja ih internacionalno, promiče izvrsnost, oplemenjuje interdisciplinarnost, postavlja kriterije

akreditacije edukacijskih zbiljanja, te razvitak i trajno unaprjeđenje modela specijalističke izobrazbe, čime se poboljšava kvaliteta skrbi za pacijente širom Europe. Uz aspekte promicanja interesa specijalnosti, definiranja medicinskih standarda u svakoj specijalnosti te promoviranja najviših standarda edukacije specijalizanata, UEMS predlaže zdravstvenu politiku i legislativu EU-a, pruža ekspertizu tijelima EU-a, prati EU projekte, a kroz svoja tijela razvija standarde specijalističke edukacije, standarde procjene kompetencija specijalista i standarde u upravljanju kvalitetom u zdravstvu.

UEMS akreditira oko 2000 edukacijskih događaja i stotinjak materijala za udaljeno učenje godišnje, te priznaje i akreditira edukacije za (re)licenciranje.

Dosad je razrađeno više od 40 specijalističkih kurikulumuma, pa tako i Fizikalne i rehabilitacijske medicine, koji su prihvaćeni kao „European Training Requirements - ETR“ (2). Hrvatsko društvo za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu (HDFRM) HLZ u tome je aktivno sudjelovalo, čak na način da je kao predložak europskom kurikulumu poslužio hrvatski kurikulum, koji je ranije razrađen tijekom hrvatskih pristupnih pregovora EU.

UEMS se bavi i harmonizacijom Europskih ispita, između ostalih i Europskog ispita iz FRM-a s respektabilnom tradicijom, koja seže u rane 1990-te, a jedinstven je po tome da se odvija svake godine i u svakoj zemlji članici. Članstvo u UEMS-u je punopravno (za države članice EU i Europske ekonomske zajednice), pridruženo (članice Vijeća Europe) ili pojedine države imaju status promatrača.

Sekcija i Odbor za FRM UEMS-a

Sekcija za FRM UEMS-a operativno djeluje kroz tri tijela: Odbor, Vijeće za klinička pitanja i Vijeće za profesionalnu praksu.

1. Odbor Fizikalne i rehabilitacijske medicine (UEMS PRM Board)

Odbor Fizikalne i rehabilitacijske medicine (The European Union of Medical Specialists Board of Physical and Rehabilitation Medicine - UEMS PRM Board), radno je tijelo Sekcije za FRM, koje je osnovano 1991. godine (3). Odbor nastoji definirati jasne „europske standarde“ specijalističkog usavršavanja, rotacija specijalizanata, sastavnica usavršavanja, te ih uspješno harmonizirati u EU, kako bi se ujednačila optimalna skrb za bolesnike u zemljama članicama. Uz to, aktivnosti su usmjerene na certifikaciju specijalista, edukatora („trenera“), obučnih centara, kontinuiranu medicinsku edukaciju i recertifikaciju specijalista, te akreditaciju edukacijskih sastanaka i programa.

Nacionalni delegati svake zemlje članice sudjeluju u radu Odbora i Sekcije. Specijalizanti FRM-a mogu se besplatno registrirati kod Odbora, stekavši time brojne pogodnosti tijekom usavršavanja, od kojih je jedna od mogućnosti i stjecanje Europskog certifikata putem Europskog ispita, koji predstavlja indikator izvrsnosti.

Europski ispit hrvatski kandidati prvi puta su položili 2007. g., a od 2008. g. ispit se organizira i u Hrvatskoj, s vrlo visokom prolaznošću. Stoga Hrvatska ima velik broj europski certificiranih specijalista FRM-a

(„Fellow of the European Board of Physical and Rehabilitation Medicine“ - FEBPRM) i nekoliko „Senior FEBPRM“ - koji su taj status zaslužili nakon 10 godina od certifikacije i obnovljene europske titule. Oni su titulu stekli ispitom ili ekvivalencijom (proces je dostupan nakon 10-godišnjeg specijalističkog staža) (4). Hrvatska ima i veći broj edukatora (trenera) (5), i pojedini obučni centar (6). Titula „FEBPRM“ tj. „Senior FEBPRM“ sukladno pozitivnim zakonima i pravilnicima može se pridodati u potpisu i pečatu.

2. Vijeće za klinička pitanja

Vijeće za klinička pitanja fokusira se na kvalitetu skrbi u praksi FRM-a (7). Vijeće je oformljeno 2001. g. u misiji promocije kvalitete, te je pokrenulo postupke akreditacije programa skrbi u FRM-u, zamišljenih kao besplatni proces kvalitativnog i kvantitativnog opisa pojedinih programa skrbi skupine bolesnika i kliničkih stanja, a koji se izvode u nekoj zdravstvenoj ustanovi. Primjerice, „Program skrbi u rehabilitaciji osoba s ozljedom kralježnične moždine“, certificiran u Hrvatskoj (8). Aplikanti prezentiraju program svom Nacionalnom manageru (delegatu HDFRM-a), koji verificira navedene parametre programa; potom se program, po mogućnosti, predstavlja na sjednici Vijeća (organizirane tijekom Godišnjih skupština), te se recenzira. Naglasak programa mora biti na rehabilitaciji pacijenata, od točne dijagnoze, preko tretmana multiprofesionalnog tima do mjerenja ishoda, tj. program opisuje strukturu, sadržaj i ciljeve liječenja uz procjenu organizacijskih aspekata, osoblja i opreme potrebnih za odvijanje programa. Vijeće se bavi i područjem zaštite i regulative prava pacijenata, uključujući onih sa smanjenim kapacitetima odlučivanja.

3. Vijeće za profesionalna pitanja

Vijeće za profesionalna pitanja ima za cilj osiguranje najboljih standarda profesionalne prakse FRM-a u prevenciji, kliničkom upravljanju i rehabilitaciji u Europi (9). To uključuje i pitanje jednakosti pristupa osoba s onesposobljenjima i kroničnim stanjima ustanovama FRM-a, ali i usporedivost profesionalnih standarda između država članica, što je jedan od uvjeta prekogranične mobilnosti liječnika FRM-a.

Vijeće opisuje tzv. polja kompetencija, što je zajednički naziv za znanja, vještine i profesionalizam liječnika FRM-a, i interakcije s drugim specijalistima i zdravstvenim profesijama. I to od faze akutne bolnice do tretmana u zajednici u raznim skupinama stanja i bolesti koje su od interesa naše specijalnosti.

Članovi Sekcije, pa i ovog Vijeća, u velikoj su mjeri sudjelovali u pisanu i promoviranju 3. izdanja „Bijele knjige Fizikalne i rehabilitacijske medicine u Europi“, izdane u suradnji s Europskim društvom za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu, Europskom akademijom rehabilitacijske medicine i Europskim odborom za FRM (10). Jedna od važnijih zadaća jest i razvitak ICF koncepta i primjene u FRM-u, u čemu i HDFRM HLZ aktivno sudjeluje, npr. u lokalizaciji ICF rehabilitacijskog seta, među nekoliko zemalja koje su to učinile (11). Sekcija za FRM UEMS-a koautor je i financijer Cochrane Rehabilitation polja (12).

HDFRM HLZ u Sekciji i Odboru za FRM UEMS-a

Hrvatski liječnički zbor uključio se u rad UEMS-a u statusu promatrača 1996. g. Tada su se radu Sekcije UEMS-a za FRM priključili delegati HDFRM-a HLZ-a: Ana Bobinac-Georgievski, potom i Katarina Sekelj-Kauzlarić. Bilo je to vrijeme kada su se izvješća sa sastanaka pisala dvojezično, na engleskom i francuskom jeziku, a još nije bilo delegata iz tzv. nove Europe, odnosno zemalja koje su u EU ulazile u velikom proširenju EU 2004. g. Otkako su počeli hrvatski pristupni pregovori 2005. g., status Hrvatske se definirao kao pridruženo članstvo, sve do ulaska u EU 2013. g. Katarina Sekelj-Kauzlarić, koja je iznijela velik dio tih pregovora, bila je ujedno i nacionalni delegat HLZ-a u Vijeću UEMS-a, a potom je postala i Voditeljica nacionalne delegacije. Kao nacionalni delegat uskoro se priključio Saša Moslavac (i kao Nacionalni manager), koji je u vremenu od 2008. - 2010. g. obnašao i dužnost tajnika Odbora za FRM UEMS-a.

U delegate se u mandatu od 2010. do 2014. g. uvrstio Žarko Bakran, potom od 2014. g. ponovno Saša Moslavac, a od 2018. g. i Tonko Vlasković.

Saša Moslavac je od 2018. do 2020. g. vršio dužnost Glavnog tajnika Sekcije i Odbora za FRM UEMS-a.

Od 2021. g. naši novi predstavnici su Frane Grubišić (i kao Nacionalni manager), Nadica Laktašić-Žerjavić i Tea Schnurrer-Luke-Vrbanić.

HDFRM HLZ je među prvim društvima preveo i objavio Drugo izdanje „Bijele knjige Fizikalne i rehabilitacijske medicine u Europi“, te smo aktivno sudjelovali u pisanju Trećeg izdanja.

Također, aktivno smo sudjelovali ili sudjelujemo u više projekata:

- u spomenutoj izradi europskog kurikulumu FRM (2),
- u procesima uspostave fizikalne terapije u kući u drugim zemljama,

- u širenju europskog znanja i prakse FRM-a u zemljama koje su promatrači ili pridruženi članovi UEMS-a (13),
- izradi smjernica i polja kompetencije specijalista FRM-a (14),
- u uspostavi mreže nacionalnih i europskih časopisa FRM (15,16),
- u postavljanju kriterija suradnje sa suradnicima u multiprofesionalnom rehabilitacijskom timu (17,18),
- u omasovljenju i afirmaciji Europskog ispita u Hrvatskoj i drugim zemljama,
- u izradi i promociju akreditacijskih područja – subspecijalizacija u FRM-u,
- u suradnji s „Cochrane Rehabilitation“ poljem, i brojnim drugima.

HDFRM HLZ je svojim dugovječnim i kontinuiranim radom postao pouzdan partner Sekciji i Odboru za FRM UEMS-a, uz obostranu korist: svojim aktivnostima unaprijedili smo europski i međunarodni položaj naše specijalnosti, a u mnogočemu bili i avangardni u razvoju struke. Istovremeno smo koristili europska iskustva i mehanizme za napredak nacionalnog stručnog, profesionalnog i kliničkog rada (19).

Godišnje skupštine Sekcije i Odbora za FRM UEMS-a i Europskog društva za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu održane su u Šibeniku (2020. g., online) te Zagrebu (2023. g., uživo), na što smo posebno ponosni.

Naše aktivnosti u certifikaciji liječnika FRM-a i programa skrbi, sudjelovanje u izradi svih važnih dokumenata i politika UEMS-a, aktivnost u zbivanjima europskog i međunarodnog FRM-a daju nam za pravo vjerovati da će se ova plodna suradnja razvijati i dalje, na dobrobit hrvatskih specijalista Fizikalne medicine i rehabilitacije, ali i svih naših bolesnika.

Zahvala

Zahvaljujem prim. dr. Katarini Sekelj-Kauzlarić, dr. med. na vrijednoj pomoći tijekom pisanja članka, kojom je osvijestila neka saznanja iz sada već višedecetljetne povijesti naših, gore opisanih aktivnosti.

Literatura :

1. Europska unija medicinskih specijalista <https://www.uems.eu/>
2. Specijalistički kurikulum Fizikalne i rehabilitacijske medicine https://www.uems.eu/__data/assets/pdf_file/0010/64396/UEMS-2018.15-Council-Marrakesh-European-Training-Requirement-PRM-specialty.pdf
3. Odbor Fizikalne i rehabilitacijske medicine <https://uems-prm.eu/prm-board-of-uems/>
4. Popis europski certificiranih specijalista Fizikalne i rehabilitacijske medicine <https://uems-prm.eu/list-of-board-certified-prm-fellows/>

5. Popis europski certificiranih edukatora Fizikalne i rehabilitacijske medicine <https://uems-prm.eu/list-of-board-certified-trainers/>
6. Popis europskih obučnih centara Fizikalne i rehabilitacijske medicine <https://uems-prm.eu/board-certified-training-centres/>
7. Vijeće za klinička pitanja Sekcije za Fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu <https://uems-prm.eu/clinical-affairs-committee/>
8. Program skrbi Vijeća za klinička pitanja Sekcije za Fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu - „Program za osobe s ozljedom kralježnične moždine“ https://uems-prm.eu/wp-content/uploads/2011/07/prog004_spinal_cord_injury20101218final.pdf
9. Vijeće za profesionalna pitanja Sekcije za Fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu <https://uems-prm.eu/professional-practice/>
10. European Physical and Rehabilitation Medicine Bodies Alliance. White Book on Physical and Rehabilitation Medicine in Europe. Introductions, Executive Summary, and Methodology. *Eur J Phys Rehabil Med.* 2018;54(2):125-155. Bijela knjiga Fizikalne i rehabilitacijske medicine u Europi, 3. izdanje. <https://www.minervamedica.it/en/journals/europa-medicophysicala/issue.php?cod=R33Y2018N02>
11. Grubisic F, Grazio S, Moslavac S, Vlák T on behalf of the Croatian Society of Physical and Rehabilitation Medicine, Croatian Medical Association. Toward implementation of the International Classification of Functioning Generic-30 (Rehabilitation) Set into clinical and research settings in Croatia. *International Journal of Rehabilitation Research* 2020;43:287-288.
12. Cochrane Rehabilitation polje <https://rehabilitation.cochrane.org/>
13. Vlák T, Moslavac S, Poljicanin A, Aljinovic J, Barisic I, Ceravolo MG. An upgraded model of teaching Physical and Rehabilitation Medicine: the vertical education approach of Split University, Croatia. *Eur J Phys Rehabil Med.* 2018;54(4):644-5.
14. Rapidi CA, Tederko P, Moslavac S, Popa D, Aguiar Branco C, Kiekens C, Varela Donoso E, Christodoulou N. Evidence based position paper on Physical and Rehabilitation Medicine (PRM) professional practice for persons with spinal cord injury. The European PRM position (UEMS PRM Section). *Eur J Phys Rehabil Med.* 2018;54(5):797-807.
15. Negrini S, Fusco C, Ilieva E, Moslavac S, Zampolini M, Giustini A. National Journals of Physical and Rehabilitation Medicine in Europe: a survey. *Eur J Phys Rehabil Med* 2010;46(2):283-90.
16. Negrini S, Ilieva E, Moslavac S, Zampolini M, Giustini A. The European Physical and Rehabilitation Medicine Journal Network: historical notes on national journals. *Eur J Phys Rehabil Med* 2010;46(2):291-6.
17. Tederko P, Mycielski J, Angerova Y, Denes Z, Grabljevec K, Ilieva E, Ilieva A, Moslavac S, Popa D, Takac P, Krasuski M, Tarnacka B. Role of diversity in assembling of rehabilitation teams in Central Europe. *Eur J Phys Rehabil Med.* 2020;56(2):131-141.
18. Vlák T, Moslavac S. Physical and Rehabilitation Medicine practice in offices of General practitioners/Family doctors in Croatia: controversies and resolution. *Eur J Phys Rehabil Med.* 2018;54(1):121-2.
19. Moslavac S, Grubišić F, Sekelj Kauzlarić K, Vlák T. Izvješće nacionalnih delegata sekcije i odbora za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu Europske Unije medicinskih specijalista i Europskog društva za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu 2013. - 2021. *Fiz Rehabil med.* 2021;35(3-4):97-128.